

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ АКАДЕМІЧНОЇ СПІЛЬНОТИ УКРАЇНИ

Сучасна академічна спільнота стикається із цілою низкою викликів, продиктованих факторами зовнішнього середовища. Початок ХХІ сторіччя ознаменував якісний стрибок в розбудові академічного простору та формуванні глобальної академічної спільноти.

Глобалізаційні процеси, інтенсифікація академічної мобільності та поглиблення освітнього діалогу, діджиталізація – далеко не повний перелік стимулюючих факторів, які вплинули на сучасний університет.

Втім 20-ті роки ХХІ сторіччя сколихнули світ новими викликами, які призвели до глобальної кризи, в тому числі і в сфері освіти.

Так пандемія COVID-19 вимагала від академічної спільноти, в тому числі і української, терміново шукати рішення щодо реорганізації освітнього процесу в форматі ізоляційних обмежень, побудови нових форм комунікацій, розбудови ефективної інфраструктури, адаптованої до актуальних реалій. Обмеження, продиктовані безпековими заходами, побудували нові форми взаємодії між суб'єктами академічного простору, стимулювали розвиток е-навчання, активізували нові напрямки академічної взаємодії.

Переживши турбулентні стани, адаптувавшись до нових реалій, академічна спільнота виробила механізми взаємодії в умовах карантину.

Та початок 2024 року сколихнув Україну, Європу та весь світ новим потрясінням – широкомасштабним вторгненням російської федерації в Україну. Безпрецедентний акт агресії катастрофічно вплинув на всі сфери життя українців, в тому числі і на сферу академії.

При актуалізації базових потреб безпеки та виживання, академія могла б втратити свою цілісність, та ми спостерігаємо єднання академічної спільноти, формування взаємної підтримки та створення сприятливих умов для реалізації українського академічного потенціалу.

Український університет знову стикається із викликом переформатування освітньої взаємодії. Маючи досвід карантинних обмежень та вже функціонуючу інфраструктуру е-навчання, діджиталізований академічний простір із розгалуженою комунікацією, академічна спільнота, оголтувшись від стресу неочікуваних подій, досить швидко повернулась до повноцінного функціонування.

Втім низка викликів мають перманентний характер та на разі не мають механізму врегулювання.

Катастрофічним є відтік інтелектуального капіталу України. Це стосується як актуальних, так і потенційних представників академічної спільноти в зв'язку з вимушеними міграційними процесами через загрозу життю та відсутність безпеки. Лише невелике число академічної спільноти змогли повноцінно інтегруватись до закордонного академічного простору.

Руйнування академічної інфраструктури, порушення сталих комунікацій, відсутність досвіду поведінки за визначених умов – все це вимагає розробки нових алгоритмів взаємодії та адаптаційних механізмів. Від року до двох потребували виші для формування безпечного освітнього середовища. Деякі досі не мають можливості надавати освітні послуги здобувачам офф-лайн.

Окремої уваги потребує проблема академічній свободі на окупованих територіях. Цей виклик постав перед українською академією ще з 2014 року, коли низка університетів з окупованих територій мали перемістити свої потужності на бази інших українських освітніх закладів.

Як зазначає Лопатіна Г.: «Окупація частини території України не тільки змінила політичний і економічний ландшафт країни, але й радикально вплинула на академічне середовище, поставивши під загрозу основи академічного життя країни. Призупинення освітнього процесу, релокація закладів освіти, захоплення приміщень закладів освіти російськими окупантами, знищення наукової літератури, руйнування або закриття доступу до лабораторій та дослідницьких баз даних, втрата академічного потенціалу та контингенту здобувачів, неможливість продовжувати дослідження, переслідування освітян з українською позицією – усе це стало жорсткою реальністю для української академічної спільноти»[1, с. 89].

Таким чином війна в Україні стимулює вироблення нових механізмів подолання зовнішніх викликів академічної спільноти.

Варто також зазначити ще один виклик в масштабах академічного простору – інтегрування штучного інтелекту у всі процеси людської активності, в тому числі і наукової. Використання нейромережі в діяльності сучасної академії наразі не врегульоване, механізми не сформовані, відбувається хаотичне його застосування, яке нерідко супроводжується зловживанням його можливостями. Постають питання захисту авторського права, інтелектуальної власності, реалізації принципів академічної доброчесності.

Таким чином були окреслені основні виклики сучасної академічної спільноти України, та глобальної спільноти в цілому. Зазначені тенденції мають свої прояви та впливи по всьому світу. Також глобальна академічна спільнота представляє собою сукупність національних складових, дестабілізація яких дає реакцію на всю академічну систему. Вироблення механізмів подолання зазначених проблем є викликом не тільки для української, а й для глобальної академії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Попова А., Цибуляк Н., Лопатіна Г., Сичікова Я. Академічна свобода в Україні під час війни: виклики університетів окупованих міст та напрями відновлення. *Наукові записки БДПУ. Серія: Педагогічні науки*. Вип. 3. 2023. 590 с.